

NIEUWAMSTERDAM

MAAK DE BUURT WET

Amsterdam, februari 2014

Introductie

In deze notitie doen wij een bod aan de gemeente Amsterdam om een innovatief 'bottom up' traject te organiseren. Doel is om het fundament te leggen onder een Amsterdamse Buurtwet en deze van onderop te ontwikkelen door actieve en minder actieve burgers van de stad zelf. Geheel in lijn met de strekking van de beoogde wet nemen wij als gelegenheidsplatform graag het initiatief om een regeling ter bevordering van burgerinitiatief zelf vorm te geven.

Wij, dat zijn een aantal lokale initiatieven, communities en wijkondernemingen (oa Tugela85 en Coöperatieve Vereniging Buurtmaatschap ua Oost), de stedelijke platforms Lokale Democratie en Lokale Lente (community van wijkondernemers Amsterdam) en de landelijke clubs Stichting Agora Europa, Netwerk Democratie, Movisie en Pakhuis de Zwijger.

Dit gelegenheidsplatform van burgerinitiatieven, netwerken, communities en organisaties omvat tezamen een zeer breed netwerk van actieve stedelingen en innovatieve netwerken om ons heen. Binnen dit platform is bovendien een grote diversiteit aan relevante expertise aanwezig. In de bijlage is van elke partij in deze coalitie een kort cv opgenomen. Een tweede bijlage bevat een globale schets van het brede netwerk waarin we werken.

De openstaande vraag

De gemeente Amsterdam staat welwillend tegenover burgerinitiatieven. Door de grote rijkdom en variëteit van allerhande initiatieven in wijken en buurten, samengebracht en ondersteund door vele bijeenkomsten in Pakhuis De Zwijger (de serie 'NieuwAmsterdam'), het mede daaruit voortgekomen manifest van de Burgerinitiatief Lokale Democratie, is het Amsterdamse stadsbestuur bewust(er) geworden van de grote kracht die burgerinitiatieven hebben. Maatschappelijk gewenste ontwikkelingen kunnen meer en meer aan burgers en hun organisaties worden toevertrouwd.

In de notitie van het College van B&W 'Werken aan Wijken vanaf 2015' wordt als hoofddoelstelling opgenomen: *"het meer en beter mogelijk maken van ondernemerschap en burgerinitiatief in de wijken van Amsterdam"* (pag. 3). Hiermee onderstreept de gemeente de ontwikkelingen. De overheid is niet meer alleen de probleemeigenaar en ook niet meer de enige oplossingverschaffer.

In de gemeentelijke notitie worden verschillende bouwstenen genoemd om de hoofddoelstelling te bereiken, waarvan de eerste vier zijn:

1. Uitbreiding wijkondernemingen/trusts

2. Bewonersgestuurde wijkontwikkeling
3. Experiment maatschappelijk aanbesteden
4. Experiment reductie belemmeringen regelgeving

De vijfde bouwsteen is de Buurtwet en die moet de eerste vier bouwstenen omvatten, te weten de spelregels en voorwaarden voor burgerinitiatieven en maatschappelijke ondernemingen en hoe de overheid dit faciliteert en op basis van welke criteria middelen worden verdeeld en bijvoorbeeld plekken of gebouwen worden toegewezen. Het jaar 2014 wordt als jaar van verandering aangemerkt en in dat jaar wordt de tijd genomen om te komen tot de Buurtwet. De concrete uitvoering wordt in handen gelegd van de nieuw in te richten bestuurscommissies (als opvolgers van de stadsdeelraden).

Wij als brede coalitie pakken graag de handschoen op en komen met een voorstel om de Buurtwet vorm te geven.

Context

Het is interessant om te zien hoe ontwikkelingen in elkaar grijpen. Sociaal, maatschappelijk, economisch én democratisch: rond het onderwerp ‘burgerinitiatief’ komen deze ontwikkelingen samen en creëert het kansen die in de komende tijd verder uitgebouwd moeten worden. Een van die kansen is het maken van de Buurtwet.

Een belangrijke ontwikkeling is de behoefte bij steeds meer mensen aan zeggenschap en het nemen van verantwoordelijkheid binnen de verschillende publieke taken. Letterlijk duizenden mensen zijn bezig met het initiëren van *“concrete initiatieven, gericht op het oplossen van maatschappelijke problemen of op het verbeteren van de kwaliteit van de samenleving”*. Voor ons is dat de definitie van burgerinitiatieven. In het verlengde hiervan zijn er initiatieven die vallen onder de noemer wijkonderneming of sociale ondernemingen. Wijkondernemers staan voor sociaal en economisch duurzame buurtontwikkeling. Zij verbinden op uiteenlopende manieren ondernemerschap aan een initiatief, juist om voor de langere termijn maatschappelijke waarde te creëren. In de notitie ‘Werken aan wijken vanaf 2015’ worden deze initiatieven herkend als belangrijke nieuwe spelers in de doorontwikkeling van wijken. In ons plan voor het maken van de Buurtwet scharen we deze initiatieven korthedshalve ook onder het begrip burgerinitiatief.

Deze bottom up initiatieven sluiten aan bij een veranderende rolverdeling tussen overheid, maatschappelijk middenveld en individuele burgers. De politiek realiseert zich terdege dat zij zich niet alleen kunnen voorstaan op het vierjaarlijkse kiezersmandaat. Democratie is meer. In het domein van politiek en bestuur is al langer sprake van een legitimizeitscrisis en er wordt al langer gezocht naar manieren om de legitimizeit van de beleids- en besluitvorming te vergroten. In Nederland en in Amsterdam worden andere vormen van democratisch bestuur en besluitvorming ontwikkeld, andere vormen van het aanpakken van problemen met een andere verdeling van verantwoordelijkheden en zeggenschap. Duidelijk is dat de vernieuwing niet alleen meer kan bestaan uit het op nieuwe manieren uitnodigen van burgers om deel te nemen aan de agenda van de overheid; actieve en ondernemende bewoners van de stad zien in toenemende mate zichzelf als initiërende partij.

Het plan voor 'MaakdeBuurtwet' is simpel in zijn doel. Aan het eind van het jaar moet er met input van Amsterdammers die zich betrokken voelen bij het thema bouwstenen zijn aangeleverd waarmee een wet cq verordening kan worden opgesteld, die de voorwaarden en ondersteunende maatregelen bevat waarmee initiatiefnemers rechten krijgen om initiatieven tot ontwikkeling te brengen en tot volle wasdom te laten komen.

Een ander belangrijk beoogd effect van het project betreft de democratische en bestuurlijke vernieuwingscomponent. Het is evident dat de dynamiek rond het burgerinitiatief effecten heeft op de civil society en de manier waarop de politiek en bestuur zich daartoe verhouden. Het kan tot herziening van de bestuurlijke verhoudingen leiden, tot een verschuiving in verantwoordelijkheden en dus een andere inrichting van het stadsbestel. Bestuurlijke en democratische innovaties zijn uitdrukkelijk onderdeel van het proces van MaakdeBuurtwet, dat transparant, toegankelijk en met input van onderop wordt opgezet.

Landelijk is er interesse in deze materie en de manier waarop de geschetste dynamiek in regelgeving, als zijnde rechten van burgers of organisaties, vorm gegeven kan worden. Het LSA, het ministerie van BZK (afdeling Wonen en Bouwen, afdeling Doe-democratie, afdeling Constitutionele en Wetgevingszaken) en Amsterdamse organisaties als bijvoorbeeld Amsterdams Steunpunt Wonen en Combiwel zijn zeer geïnteresseerd en betrokken.

Onze ambitie

Wij zien de kracht van burgers en nieuwe collectieven in de samenleving groeien. Wij zien dat dit de vraag oproept om een andere relatie met de overheid aan te gaan. En we zien de schreden die al op dat pad worden gezet. We onderschrijven de ambitie van het Amsterdamse bestuur om die ontwikkelingen te versterken met een document dat die veranderende burger-overheid-relatie weet te borgen. Het document dat wij daarbij in de eerste fase van ons plan voor ogen hebben, bestaat uit een omschrijving van wat de Buurtwet moet beogen, hoe de bottom up energie en vernieuwing gestimuleerd wordt, hoe er ruimte gemaakt wordt voor experimenten, hoe het de ambtenarij aanzet tot samenwerking. Daarmee wordt het eerste product van 'MaakdeBuurtwet' een concept - sociaal contract, een basisovereenkomst tussen burgers en overheid. Hierin worden de bouwstenen beschreven.

In de loop van de tijd en onderhevig aan de dynamiek van verandering is er ongetwijfeld behoefte aan ruimte voor bijstelling van de afspraken, van het doorontwikkelen in plaats van stilstaan. Deze ruimte willen we bieden.

De inhoud, zeg maar de ingrediënten, die zo'n concept-sociaal contract bevat en de routes waarlangs we met elkaar optrekken, worden ons voor een groot deel al aangereikt vanuit de praktijk van de vele initiatiefnemers in de stad en de kennis die we daarover al een aantal jaren met elkaar delen (zie bijvoorbeeld *Pioniers in de stad*, een begin maart te verschijnen publicatie van Lokale Lente over wijkondernemerschap en het HvA-onderzoek naar burgerinitiatieven van Agora Europa). Daarbij komen de lessen vanuit de praktijk van welwillende professionals die al op zoek zijn naar de samenwerking. We kunnen van hen leren welke afspraken of regelingen we gezamenlijk willen maken! Met die kennis en ervaring in de hand gaan wij de komende maanden (tot de zomer van 2014) de stad in om op de plekken waar de actieve en minder actieve maar wel geïnteresseerde mensen zijn, de lessen en inzichten te toetsen en aan te vullen. Dat proces levert een breed gedragen

verhaal (concept sociaal contract) op. Een tussenproduct waar wij aan werken is dat wij in de loop van de maanden proberen ruimte te creëren in het af te sluiten Bestuursakkoord. Dit kan in de vorm van een op te nemen passage over hoe burgerinitiatieven tegemoet worden getreden, inclusief ruimte om verder uit te werken en te laten ontwikkelen. Tegelijkertijd wordt er materiaal geleverd voor het handelingskader voor ambtenaren. Parallel aan het verzamelen en aanscherpen van de inzichten, bieden wij 'lessons to learn' aan ambtenaren. Na de zomer moeten we dan gaan werken aan het formuleren van de Buurtwet, de verordening voor Amsterdammers waarmee rechten worden vastgelegd. Hiervoor zal een vervolgplan worden opgesteld.

Concreet voorstel

Hoe zien we het voor ons? Wat en hoe gaan we het doen en wanneer leveren we wat op?

Stap 1, de agendering:

Uit de kennis en ervaring tot nog toe destilleren we een heldere gespreks- en vragenlijst waarmee we via de verschillende netwerken het gesprek gaan voeren in de stad. Het gaat om de brede groep Amsterdammers die zich betrokken voelen en die we in dit voortraject willen consulteren. We zoeken naar draagvlak door het proces zelf transparant op te zetten. Hiervoor ontwikkelen we een online tool en een aantrekkelijke manieren om meningen en informatie op te halen en om goed te snappen hoe de bottom up energie het beste kan worden gefaciliteerd in een regeling of contract. In deze eerste stap verzamelen we als het ware de agendapunten: waarover gaat het en moet het gaan?

We organiseren kwalitatief hoogwaardige gesprekken in 15 tot 20 buurten, verspreid over de stad, om de input die we al hebben, breder te delen en aan te scherpen. Hiervoor nodigen we actieve en geïnteresseerde bewoners en ondernemers uit. We rekenen op 400 tot 500 Amsterdammers.

Doel is dat we vol overtuiging kunnen zeggen dat het sociaal contract, en in de tweede fase de Buurtwet, een gedragen set van afspraken is tussen de Amsterdammers en hun politiek bestuur! We leveren de bouwstenen voor de vernieuwing van het stadsbestel. Een belangrijke bijkomstigheid van het traject is dat we door het proces zelf een impuls willen geven aan die veranderende relatie tussen burger en overheid!

Stap 2, de thema's uitwerken:

In de agendasessies worden de belangrijkste thema's geformuleerd. Met een plenaire sessie in Pakhuis de Zwijger worden de thema's vanuit de agendafase gepresenteerd en bediscussieerd. Tijdens die sessie worden rond de belangrijkste thema's themagroepen opgezet, die open staan voor een ieder. Vanuit de kernredactie faciliteren wij deze groepen, die in maximaal drie sessies tot aanbevelingen moeten komen.

Stap 3, het concept sociaal contract - de NieuwAmsterdam 500 (NA500):

Op basis van de output van de themagroepen wordt door de kernredactie een concept tekst opgesteld. Deze tekst wordt teruggekoppeld aan iedereen die een bijdrage heeft geleverd. In een tweede sessie in Pakhuis de Zwijger wordt het concept sociaal contract gepresenteerd en van reacties voorzien uit politiek en belangrijke middenveldorganisaties. We willen met

de kennis van de G1000 in België kijken of wij uit de grote groep betrokken Amsterdammers kunnen komen tot een NA500.

Voorschot op de inhoud

We beginnen niet bij nul. Er is al heel veel ervaring opgedaan, voor een deel neergeslagen in de publicatie van Lokale Lente en het onderzoek dat Initiatiefgroep Lokale Democratie door HvA-studenten heeft laten uitvoeren. Daardoor tekent zich ook al een beeld af van de zaken die in een wet of sociaal contract zouden moeten worden vastgelegd.

Een voorschotje op de inhoud en de afspraken die de vrije burgers van Amsterdam graag maken met de gemeente over:

- de gezamenlijke doelstelling achter de afspraken;
- de routes, processen waarlangs de samenwerking vorm gaat krijgen; niet wat, maar hoe; zo gaan we met elkaar optrekken en wijzer worden (let op: wel processen, geen procedures);
- de rechten die initiatieven kunnen inroepen om zich (verder) te ontwikkelen - denk aan vastgoedgebruik en/of verwerving, maatschappelijk aanbesteden, faciliteren van ondersteuning, een stimuleringsfonds;
- nieuwe normen en kaders voor ambtenaren, handelingsperspectief, wat zijn nieuwe keuzes en toetsingskaders voor het handelen, het doen (let op: het gaat hier om de handelende, in plaats van de controlerende overheid!) en het opdrachtgeverschap in kader van bewonersgestuurde wijkontwikkeling;
- een beperkt aantal essentiële voorwaarden ten bate van transparantie en monitoring;
- en het zal ook gaan over de verhouding tussen onbetaalde vrijwilligers en betaalde professionals, over verantwoording dragen en verantwoording afleggen en over de rol van de bestuurscommissies.